

Sygn. akt II C 609/11

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 maja 2013 roku

Sąd Okręgowy w Warszawie II Wydział Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący: SSR (del.) Magdalena Antosiewicz

Protokolant: Przemysław Mazur

po rozpoznaniu w dniu 17 maja 2013 roku w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa: **B. S., M. N., J. S. (1), A. R., R. G. i E. G.**

przeciwko: **Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez Ministra (...), Ministra (...) i Wojewodę (...)**

o zapłatę

1. zasądza od Skarbu Państwa reprezentowanego przez Wojewodę (...) oraz Ministra (...) na rzecz powodów B. S., M. N., J. S. (1), A. R., R. G. i E. G. kwotę po 472.942,00 (czteryście siedemdziesiąt dwa tysiące dziewięćset czterdzieści dwa) złote każdemu z nich;
2. odrzuca pozwy w pozostałym zakresie;
3. obciąża każdego z powodów w częściach równych kosztami procesu w łącznej wysokości 23 % (dwadzieścia trzy procent), zaś pozwanego w wysokości 77 % (siedemdziesiąt siedem procent), szczegółowe wyliczenie tych kosztów pozostawiając referendarzowi sądowemu.

Sygn. akt II C 609/11

UZASADNIENIE

Pozwem złożonym w dniu 25 września 2006 roku **B. S.** wystąpiła przeciwko Skarbowi Państwa - Ministrowi (...) oraz Ministrowi (...) o zasądzenie kwoty 255.852,00 złote wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty (pozew – k. 4-7).

W uzasadnieniu powódka wskazała, iż żądana przez nią kwota stanowi odszkodowanie za rzeczywistą szkodę i utracone korzyści, powstałe wskutek przejęcia na rzecz Państwa niezabudowanej parceli nr (...) o powierzchni 1.502 m², objętej księgą wieczystą (...) wraz z (...), położonym w P.przy ul. (...). Właścicielką nieruchomości oznaczonej obecnie jako działka nr (...), o powierzchni 1.497 m² była poprzedniczka prawna powódki - A. K. (1). Ostatecznie przedmiotowa nieruchomość, stanowiąca działkę nr (...) o powierzchni 1.497 m² przejęta została na własność Państwa orzeczeniem Ministra (...) z dnia 16 lutego 1960 roku, zatwierdzającym protokół zdawczo - odbiorczy wskazanego wyżej przedsiębiorstwa. Ponadto powódka wskazała, że na żądanie składa się kwota 198.634,50 złote z tytułu odszkodowania za szkodę rzeczywistą oraz kwota 57.217,50 złote z tytułu utraconych korzyści. Ponadto, powódka zaznaczyła, że żądanie zapłaty wskazanych kwot oparte zostało o treść art. 160 § 1 k.p.a. natomiast szkoda wyrządzona została wskutek działania dwóch jednostek organizacyjnych Skarbu Państwa: Ministra (...) oraz Wojewody (...). Minister (...) wydał bowiem w dniu 16 lutego 1960 roku orzeczenie dotyczące przejęcia działki nr (...) o powierzchni 1.497 m², przy czym nieważność tego orzeczenia stwierdzona została decyzją Ministra (...) z dnia 22 stycznia 2002

roku. Odnośnie legitymacji pozwanego Skarbu Państwa – Ministra (...)powódka wskazała, że Wojewoda (...)decyzją uwłaszczeniową z dnia 20 października 1993 roku stwierdził nabycie, z dniem 5 grudnia 1990 roku, z mocy prawa, przez (...)w P.prawa użytkowania wieczystego nieruchomości, w skład której wchodziła również działka (...)położona w P.przy ul. (...). O stwierdzeniu wydania ostatniej decyzji z naruszeniem prawa orzekł Prezes Urzędu (...)w dniu 11 lipca 2003 roku (pozew – k. 4-7).

Z pozwami o odszkodowanie w tej samej, co powódka wysokości, opartymi na tych samych podstawach faktycznych i prawnych, wystąpili również pozostali spadkobiercy A. K. (1).

W dniu 25 września 2006 roku. z pozwem o zapłatę odszkodowania od Skarbu Państwa reprezentowanego przez Ministra (...)i Ministra (...) w łącznej wysokości 255.852,00 złote wystąpił powód **J. S. (1)**. Sprawa powyższa zarejestrowana została pod sygnaturą akt II C 2119/06 i zarządzeniem z dnia 17 stycznia 2007 roku połączona została do wspólnego rozpoznania i rozstrzygnięcia ze sprawą z powództwa B. S., toczącą się pod sygnaturą akt II C 2117/06 (akta sprawy II C 2119/06).

Pozwem złożonym w dniu 27 października 2006 roku z roszczeniem zapłaty przez Skarb Państwa reprezentowany przez Ministra (...)i Ministra (...)odszkodowania w łącznej wysokości 255.852,00 złote, z tytułu wydania wskazanych na wstępie decyzji administracyjnych wystąpiła również powódka **R. G.** Zarządzeniem z dnia 16 lutego 2007 roku wydanym na podstawie art. 219 k.p.c. sprawa z jej powództwa, zarejestrowana pod sygnaturą akt I C 1002/06 połączona została do łącznego rozpoznania i rozstrzygnięcia z toczącą się już pod sygnaturą II C 2117/06 sprawą z powództwa B. S.(akta sprawy I C 1002/06).

W dniu 25 września 2006 roku z powództwem o zapłatę odszkodowania w łącznej wysokości 255.852,00 złote przeciwko Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez Ministra (...)i Ministra (...) wystąpiła **M. N.** Zarządzeniem z dnia 15 stycznia 2007 roku jej sprawa oznaczona sygnaturą akt II C 2118/06 połączona została do wspólnego rozpoznania i rozstrzygnięcia z toczącą się już pod sygnaturą akt II C 2117/06 sprawą z powództwa B. S., przeciwko tym samym jednostkom organizacyjnym Skarbu Państwa (akta sprawy II C 2118/06).

W dniu 25 września 2006 roku z powództwem o zapłatę odszkodowania w łącznej wysokości 255.852,00 złote przeciwko Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez Ministra (...)i Ministra (...)wystąpiła **A. R.** Sprawa została zarejestrowana pod sygn. akt I C 879/06 (akta sprawy I C 879/06).

W dniu 27 września 2006 roku z powództwem o zapłatę odszkodowania w łącznej wysokości 255.852,00 złote przeciwko Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez Ministra (...)i Ministra (...) wystąpiła **E. G.** Sprawa została zarejestrowana pod sygn. akt I C 1001/06 i połączona zgodnie z zarządzeniem z dnia 12 grudnia 2006 roku do wspólnego rozpoznania i rozstrzygnięcia ze sprawą I C 879/06 (akta sprawy I C 1001/06).

Następnie sprawy te zostały, w dniu 2 marca 2007 roku, na podstawie art. 219 k.p.c. dołączone do wspólnego rozpoznania i rozstrzygnięcia ze sprawą o sygn. akt II C 2117/06 z powództwa B. S. (akta sprawy I C 879/06).

Pozwany **Skarb Państwa reprezentowany przez Ministra (...)**wnosił o oddalenie powództwa, podnosząc zarzut braku legitymacji biernej, wskazując na odpowiedzialność odszkodowawczą jako właściwych w jego przekonaniu *stationes fisci* Ministra (...) bądź Wojewody (...), wnosząc przy tym z ostrożności procesowej o oddalenie powództwa i zasądzenie na jego rzecz kosztów procesu (odpowiedź na pozew - k. 47- 48, k. 45 - 46 akt sprawy I C 879/06,k. 48 -49 akt sprawy II C 2119/06, k. 50-51 akt sprawy I C 1002/06, k. 47 - 48 akt sprawy IIC 2118/06).

Uzasadniając swoje stanowisko pozwany wskazał, iż roszczenie odszkodowawcze wynikające z treści przepisu art. 160 § 3 k.p.a. kierowane winno być w stosunku do organu, który wydał decyzję z naruszeniem art. 156 § 1 k.p.a. W sprawie niniejszej tak Minister (...), jak i jego poprzednicy prawni (Prezes Urzędu (...), Minister (...), Minister (...)) decyzji z naruszeniem przepisu art. 156 § 1 k.p.a. nie wydawali, zaś odpowiedzialności pozwanego nie można wywodzić z faktu orzeczenia administracyjnego stwierdzającego wydanie przez inny organ decyzji z naruszeniem prawa. W sprawie niniejszej Minister (...)orzekał wprawdzie decyzją z dnia 29 listopada 2005 roku, znak (...)o

odszkodowaniu mogącym przysługiwać jego zdaniem od Wojewody (...), przy czym wynikało to z faktu wcześniejszego wydania przez jego poprzednika prawnego - Prezesa Urzędu (...), na podstawie art. 158 § 2 k.p.a., o wydaniu z naruszeniem prawa decyzji uwłaszczeniowej w części dotyczącej działki nr (...). Zdaniem pozwanego, ewentualna szkoda wyniknąć mogła tylko i wyłącznie z wydania w niniejszej sprawie decyzji nacjonalizacyjnej przez Ministra (...)z dnia 16 lutego 1960 roku, za którego działania Minister (...)nie ponosi odpowiedzialności, a która spowodowała, iż wszelki późniejsze czynności organu wojewódzkiego i uwłaszczonej (...), dokonywane były przy domniemaniu prawidłowości orzeczenia nacjonalizacyjnego, co do przysługującej Skarbowi Państwa własności przedmiotowej nieruchomości. Pozwany wskazał także, iż powodowie bezpodstawnie wywodzili roszczenie odszkodowawcze z decyzji administracyjnych dwóch różnych organów, nadto nie wskazali również w jakim zakresie ponieśli szkodę w wyniku wydania decyzji nacjonalizacyjnej, a w jakim z tytułu decyzji uwłaszczeniowej, zgodnie z którą prawo zarządu do gruntu, będącego na mocy innych przepisów własnością Skarbu Państwa, przekształcone zostało w prawo użytkowania wieczystego gruntu i prawo własności posiadanych na nim obiektów budowlanych. Zdaniem pozwanego, brak sprecyzowania i udowodnienia, pomimo obowiązku wynikającego z art. 6 k.p.c, powoduje niemożność ustosunkowania się pozwanego do tej części żądania pozwu, która mogłaby się wiązać z jego odpowiedzialnością, a także brak jest wykazania szkody oraz adekwatnego związku przyczynowo-skutkowego (odpowiedź na pozew - k. 47- 48, k. 45 - 46 akt sprawy I C 879/06, k. 48 -49 akt sprawy II C 2119/06, k. 50-51 akt sprawy I C 1002/06, k. 47 - 48 akt sprawy IIC 2118/06).

Pozwany Skarb Państwa reprezentowany przez Ministra (...)wnosił również o oddalenie powództwa, podnosząc zarzut braku legitymacji biernej (odpowiedź na pozew - k. 47 - 48, k. 48- 49 akt sprawy I C 879/06, k. 51 -53 akt sprawy II C 2119/06, k. 53 - 55 akt sprawy I C 1002/06, k. 50 - 52 akt sprawy IIC 2118/06).

Uzasadniając swoje stanowisko pozwany podniósł, iż wprawdzie decyzją z dnia 22 stycznia 2002 roku Minister (...)stwierdził nieważność orzeczenia Ministra (...)wydanego w dniu 16 lutego 1960 roku w sprawie zatwierdzenia protokołu zdawczo - odbiorczego przedsiębiorstwa (...), położonego w P.przy ul. (...), w części dotyczącej przejęcia składnika majątkowego w/w przedsiębiorstwa oznaczonego obecnie działką Nr (...)o powierzchni 1.497 m², jednakże w wyniku tej decyzji Ministra (...)powodowie odzyskali ze skutkiem ex tunc własność przedmiotowej nieruchomości. Zdaniem pozwanego, to, iż prawo powodów nie może zostać wyegzekwowane, wynika zaś z decyzji Wojewody (...)wydanej w dniu 20 października 1993 roku, której wydanie z naruszeniem prawa stwierdzone zostało przez Prezesa Urzędu (...)z dnia 11 lipca 2003 roku. Pozwany podniósł także, iż powodowie występując z wnioskiem o przyznanie odszkodowania, w piśmie z dnia 11 sierpnia 2005 roku, wskazali jako podstawę swojego roszczenia właśnie decyzję Prezesa Urzędu (...), z dnia 11 lipca 2003 roku, co spowodowało przekazanie sprawy dotyczącej wniosku powodów o odszkodowanie Ministrowi (...), jako organowi właściwemu. W świetle powyższego, zdaniem pozwanego Ministra (...), organem którego dotyczy roszczenie powodów jest właśnie Minister (...), gdyż odpowiedzialność odszkodowawcza wynika ze stwierdzenia przez jego poprzednika prawnego (Prezesa Urzędu (...)), wydania niezgodnie z prawem decyzji Wojewody (...)(odpowiedź na pozew - k. 47 - 48, k. 48- 49 akt sprawy I C 879/06, k. 51 -53 akt sprawy II C 2119/06, k. 53 - 55 akt sprawy I C 1002/06, k. 50 - 52 akt sprawy IIC 2118/06).

Ostatecznie modyfikując żądanie pozwu w zakresie wysokości dochodzonego odszkodowania, pismem procesowym z dnia 15 lipca 2009 roku, powodowie wnieśli o zasądzenie na rzecz każdego z nich kwot po 616.070,00 złotych wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty. Dodatkowo powodowie wnieśli również o zasądzenie na rzecz każdego z powodów kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego w wysokości po 7 200 złotych każdy (pismo procesowe – k. 406-408).

Uzasadniając wysokość roszczenia powodowie wskazali, iż na kwotę 616.070,00 złotych składa się odszkodowanie za szkodę rzeczyswistą w wysokości 472.942,00 złote oraz odszkodowanie w kwocie 143.128,00 złotych z tytułu utraconych korzyści (pismo procesowe – k. 406-408).

Ostatecznie pozwany Skarb Państwa reprezentowany zarówno przez Ministra (...) jak i Ministra (...) (następcę pozwanego Ministra (...)) wnosił o oddalenie powództwa, wskazując przy tym także na brak podstaw do zasądzenia na rzecz powodów utraconych korzyści, na podstawie art. 160 kpa.

Postanowieniem z dnia 12 października 2009 roku Sąd Okręgowy w Warszawie, na podstawie art. 67 § 2 k.p.c. jako jednostkę właściwą do reprezentowania Skarbu Państwa oznaczył Wojewodę (...) (postanowienie – k. 439).

W odpowiedzi na pozew pozwany **Skarb Państwa reprezentowany przez Wojewodę (...)** wnosił o oddalenie powództwa oraz zasądzenie kosztów procesu (odpowiedź na pozew - k. 442-445).

Uzasadniając swoje stanowisko pozwany podniósł, że stwierdzenie nieważności decyzji Ministra (...) z dnia 20 czerwca 1947 roku w konsekwencji przywróciło własność powodom ze skutkiem *ex tunc*, natomiast wydana w 1993 roku decyzja uwłaszczeniowa Wojewody (...) nie miała charakteru nacjonalizacyjnego, a jedynie dotyczyła stwierdzenia nabycia z dniem 5 grudnia 1990 roku prawa użytkowania wieczystego działki nr (...), które to prawo ma charakter terminowy i po jego wygaśnięciu właściciel odzyskuje pełnię praw. Stwierdzenie ze skutkiem *ex tunc* nieważności orzeczenia nacjonalizacyjnego z 1947 roku spowodowało przywrócenie tytułu własności byłemu właścicielowi, a właściwie jego następcom prawnym, tj. powodom. Powyższe oznacza, że Skarb Państwa nigdy nie nabył prawa do dysponowania przedmiotową nieruchomością i nigdy nie stał się jej właścicielem, a skoro tak, to istniejącą obecnie rozbieżność pomiędzy rzeczywistym stanem prawnym, a stanem ujawnionym w księdze wieczystej powodowie mogą usunąć w drodze powództwa o uzgodnienie treści księgi wieczystej z aktualnym stanem prawnym. Wobec odzyskania własności w wyniku stwierdzenia nieważności decyzji nacjonalizacyjnej powodowie nie mogą żądać odszkodowania od Skarbu Państwa za nieruchomość, której są właścicielami. W konsekwencji tego, zdaniem pozwanego aktualny użytkownik wieczysty nie mógł nabyć w drodze czynności cywilnoprawnej prawa, które nie mogło powstać. Uwłaszczona (...) w P. nie mogła zatem zbyć w dalszej kolejności prawa użytkowania wieczystego, które nie powstało. Powyższej sytuacji nie może zmienić okoliczność wpisania prawa użytkowania wieczystego w księdze wieczystej, gdyż na podstawie rękopism wiary publicznej ksiąg wieczystych nie można nabyć prawa, które ab initio nie może powstać, czyli użytkowania wieczystego na nieruchomości stanowiącej własność osób fizycznych. Powoływać się na rękopis wiary publicznej ksiąg wieczystych może tylko nabywca prawa rzeczowego, który dokonał ważnej czynności prawnej z osobą nieuprawnioną do rozporządzania nią, natomiast w niniejszej sprawie taka sytuacja nie zachodzi, gdyż w świetle art. 232 k.c. wydanie decyzji uwłaszczeniowej nie mogło spowodować nabycia użytkowania wieczystego nieruchomości będącej własnością osoby fizycznej. Wobec powyższego – zdaniem pozwanego - powodowie nie ponieśli szkody ani w związku z wydaniem decyzji nacjonalizacyjnej (gdyż stwierdzono jej nieważność ze skutkiem *ex tunc*, a zatem powodom przysługuje prawo własności nieruchomości), ani w związku z wydaniem decyzji uwłaszczeniowej (gdyż prawo polskie wyklucza możliwość ustanowienia i istnienia na nieruchomości stanowiącej własność osób fizycznych prawa użytkowania wieczystego). Ponadto, pozwany podniósł, że roszczenie powodów jest przedawnione, albowiem podstawę prawną dochodzonych roszczeń stanowi art. 160 k.p.a., gdyż obie decyzje nadzorcze wydane zostały przed uchyleniem tego przepisu. Według art. 160 § 6 k.p.a. roszczenie o odszkodowanie przedawnia się z upływem 3 lat od dnia, w którym stała się ostateczna decyzja stwierdzająca nieważność decyzji wydanej z naruszeniem przepisu art. 156 § 1 k.p.a. albo decyzja, w której organ stwierdził, w myśl art. 158 § 2 k.p.a., że zaskarżona decyzja została wydana z naruszeniem przepisu art. 156 § 1 k.p.a. Zdaniem pozwanego, przepis art. 160 § 2 k.p.a. stanowi jednak, że do odszkodowania stosuje się przepisy Kodeksu cywilnego, z wyłączeniem art. 418 tego kodeksu. Wobec powyższego - do przedawnienia roszczeń dochodzonych w niniejszym postępowaniu zastosowanie ma regulacja zawarta w uchylonym już, lecz mającym zastosowanie w niniejszej sprawie art. 442 § 1 zdanie drugie k.c, według którego termin przedawnienia nie może być dłuższy niż dziesięć lat od dnia, w którym nastąpiło zdarzenie wywołujące szkodę, a przepis art. 160 § 6 kpa modyfikował wyłącznie trzyletni termin przedawnienia określony w art. 442 § 1 zdanie pierwsze k.c. i był przepisem specjalnym wyłącznie względem niego, nie zaś normy zawartej w zdaniu 2. W konsekwencji tej interpretacji, zdaniem pozwanego nawet gdyby uwzględnić okoliczność, iż w okresie wydania decyzji nacjonalizacyjnej w Polsce panowała sytuacja społeczno - polityczna uniemożliwiająca obiektywnie dochodzenie przedmiotowych roszczeń, to w okresie wydawania decyzji

uwłaszczeniowej taka sytuacja już nie istniała. Powodowie mogli już bez jakichkolwiek przeszkód w 1990 roku wnosić o stwierdzenie nieważności decyzji nacjonalizacyjnej, co uniemożliwiłoby wydanie orzeczenia uwłaszczeniowego. Niezależnie od przedawnienia roszczenia zdaniem pozwanego powodowie nie wykazali też istnienia szkody w postaci utraconych korzyści (odpowiedź na pozew - k. 442-445).

Rozpoznając po raz pierwszy sprawę Sąd Okręgowy w Warszawie, wyrokiem z 21 kwietnia 2010 roku, sygn. akt II C 2117/06:

1. zasądził od Skarbu Państwa reprezentowanego przez Wojewodę (...) na rzecz powodów B. S., M. N., J. S. (1), A. R., R. G. i E. G. kwotę po 472.942,00 złote każdemu z nich;
2. w pozostałym zakresie powództwo oddalił;
3. zasądził od Skarbu Państwa reprezentowanego przez Wojewodę (...) na rzecz B. S., M. N., J. S. (1), A. R. kwoty po 27.016,40 złotych każdemu z nich, zaś na rzecz R. G. i E. G. kwotę po 1.843,20 złote każdej z nich – tytułem zwrotu kosztów procesu;
4. pozostałe nieuiszczone koszty procesu przejmują na rachunek Skarbu Państwa (wyrok – k. 594-595).

Apelację od wyroku złożył pozwany Skarb Państwa reprezentowany przez Wojewodę (...), zaskarżając powyższy wyrok w zakresie punktów I. oraz III. i IV. (apelacja – k. 625-634).

Na skutek apelacji pozwanego **Sąd Apelacyjny w Warszawie, wyrokiem z dnia 2 czerwca 2011 roku, sygn. akt I ACa 1016/10**, sprostowanego postanowieniem z dnia 12 marca 2012 roku uchylił zaskarżony wyrok w punktach I., III. oraz IV. i sprawę w tym zakresie przekazał do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Warszawie, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego (wyrok – k.661, postanowienie – k. 712).

Uzasadniając swoje rozstrzygnięcie Sąd Apelacyjny w Warszawie wskazał, że błędnie Sąd I instancji ustalił, jakoby powodowie wskutek wadliwych decyzji administracyjnych utracili własność nieruchomości objętej pozwem, albowiem decyzją Ministra (...) z 22 stycznia 2002 roku stwierdzona została nieważność orzeczenia Ministra (...)z 16 lutego 1960 roku w sprawie zatwierdzenia protokołu zdawczo-odbiorczego przedsiębiorstwa (...). B.w części dotyczącej przejęcia, jako składnika majątkowego ww. przedsiębiorstwa, nieruchomości stanowiącej działkę o nr (...)o powierzchni 1.497 m² położoną przy ul. (...)w P.. Na skutek orzeczenia Ministra (...)z 22 stycznia 2002 roku powodowie odzyskali zatem własność nieruchomości objętej pozwem. Tym samym Sąd Apelacyjny wskazał, że wartość prawa własności w/w nieruchomości nie stanowi w tej sytuacji szkody powodów, co Sąd Okręgowy błędnie przyjął. Ponadto, Sąd odwoławczy podniósł, że decyzją Wojewody (...)z 20 października 1993 roku (...)w P.uzyskała prawo wieczystego użytkowania w/w nieruchomości a następnie prawo to sprzedała (...) spółce z o.o.z siedzibą w P.. Fakt, że nieruchomość znajduje się w użytkowaniu wieczystym osób trzecich nie oznacza, że powodowie utracili prawo własności. Użytkowanie wieczyste jest prawem terminowym i po jego wygaśnięciu właściciel odzyskuje pełnię praw (art. 33 ustawy o gospodarce nieruchomościami). Jak wskazał Sąd Apelacyjny w Warszawie, decyzja Wojewody (...)z 20 października 1993 roku jako wydana z naruszeniem prawa jest decyzją bezprawną, ale nie spowodowała szkody w postaci utraty prawa własności nieruchomości i nie ma podstaw do stwierdzenia, że między jej wydaniem a szkodą w postaci utraty prawa własności zachodzi związek przyczynowy, co sąd I instancji błędnie przyjął (uzasadnienie wyroku – k. 666-682).

W ocenie Sądu Apelacyjnego powodom przysługuje jedynie odszkodowanie za obniżenie wartości odzyskanej nieruchomości, w stosunku do nieruchomości przejętej przez Państwo w 1960 roku. Jak wskazał Sąd odwoławczy, w chwili odzyskania przez powodów własności nieruchomości, prawo własności obciążone było prawem użytkowania wieczystego i stan ten trwa nadal. Sąd Okręgowy powinien ustalić, o ile obciążenie to obniża wartość prawa własności. Szkodę powodów stanowi bowiem obniżenie wartości prawa własności, wynikające z ustanowienia prawa użytkowania wieczystego nieruchomości, które wygaśnie po upływie okresu użytkowania ustalonego na 99 lat licząc od 05 grudnia 1990 roku. (uzasadnienie wyroku – k. 666-682).

Ponadto, Sąd Apelacyjny w Warszawie wskazał, że powodowie mogli dochodzić odszkodowania w związku z decyzją Wojewody (...)z 20 października 1993 roku, albowiem skoro decyzja ta wywarła wpływ na sytuację prawną powodów w zakresie prawa materialnego, należy ich traktować jako strony tej decyzji w rozumieniu art. 160 k.p.a. w zw. z art. 28 k.p.a. i zaznaczył, że skoro powodowie dochodzili odszkodowania w niniejszej sprawie zarówno z decyzji Ministra (...)z dnia 16 lutego 1960 roku jak i z decyzji Wojewody (...)z dnia 20 października 1993 roku Sąd Okręgowy, przy ponownym rozpoznaniu sprawy powinien zbadać, czy w stosunku do każdej z w/w decyzji otworzyła się droga do dochodzenia odszkodowania w postępowaniu cywilnym (uzasadnienie wyroku – k. 666-682).

Nadto, Sąd Apelacyjny wskazał, że zgodnie z art. 160 par. 3 k.p.a. odszkodowanie przysługuje od organu, który wydał decyzję z naruszeniem przepisu art. 156 § 1. Powoływane przez powodów decyzje wydane zostały przez różne organy. Jeżeli zdaniem sądu I instancji szkodę wyrządziły obie decyzje i jeżeli zasądzone odszkodowanie stanowi uwzględnienie roszczenia zarówno w oparciu o decyzję Wojewody (...)z dnia 20 października 1993 roku, jak i decyzję Ministra (...)z dnia 16 lutego 1960 roku, to błędne było zasądzenie odszkodowania jedynie od następcy organu, który wydał jedną z tych decyzji (uzasadnienie wyroku – k. 666-682).

Postanowieniem z dnia 9 lipca 2012 roku Sąd Okręgowy w Warszawie odrzucił pozwy w części dotyczącej żądania odszkodowania z tytułu wydania orzeczenia Ministra (...)z 16 lutego 1960 roku, którego nieważność - w części dotyczącej przejęcia jako składnika majątkowego nieruchomości oznaczonej obecnie jako działka nr (...), o powierzchni 1.497 m² – stwierdził Minister (...) decyzją z dnia 22 stycznia 2002 roku (postanowienie – k. 729-732).

Uzasadniając powyższe orzeczenie Sąd Okręgowy w Warszawie wskazał, że słuszny był zarzut pozwanego, iż w zakresie powództwa o odszkodowanie, którego podstawą jest wadliwe orzeczenie Ministra (...)z 1960 roku, nie został wyczerpany tryb administracyjny (zgodnie z art. 160 § 4 i 5 k.p.a.), a w konsekwencji nie otworzyła się w tym zakresie droga sądowa (postanowienie – k. 729-732).

Na skutek zażalenia powodów **Sąd Apelacyjny w Warszawie postanowieniem z dnia 16 października 2012 roku** zmienił zaskarżone postanowienie w ten sposób, że odmówił odrzucenia pozwu (postanowienie – k. 767-770).

Uzasadniając swoje rozstrzygnięcie w sprawie Sąd odwoławczy wskazał, że od dnia 1 września 2004 roku do dochodzenia odszkodowania za szkodę wyrządzoną wadliwą decyzją administracyjną podjętą przed tym dniem, niezależnie od tego, kiedy doszło do wydania ostatecznej decyzji nadzorczej, właściwe jest postępowanie przed sądami powszechnymi. Z powyższego wynika, że art. 199 § 1 pkt 1 k.p.c. nie znajdował w okolicznościach niniejszej sprawy zastosowania i nie ma przeszkód, aby Sąd merytorycznie rozpoznał roszczenia powodów związane z wydaniem decyzji Ministra (...)z dnia 16 lutego 1960 roku (postanowienie – k. 767-770).

Pismem z dnia 20 czerwca 2012 r. (k.727) pełnomocnik powodów sprecyzował powództwo w ten sposób, iż wniósł o zasądzenie kwoty 616 070 zł na rzecz każdego z powodów, na kwotę tę składają się kwota 472942 zł jako strata rzeczywista oraz kwota 143 128 zł – jako utracone korzyści. Podniósł, iż wysokość szkody została określona w opinii biegłej E. K., która ostatecznie nie była kwestionowana przez strony. Na rozprawie w dniu 17 maja 2013 r. podtrzymał swoje stanowisko, nie zgłosił wniosków dowodowych. Podniósł, iż jego wniosek o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego celem ustalenia wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości przez pozwanego przez cały okres użytkowania wieczystego, był zgłoszony jedynie w wypadku uznania przez sąd, iż możliwe jest ustalenie przez biegłego wartości obniżenia prawa własności z uwagi na ustanowienie użytkowania wieczystego na okres 100 lat.

Pełnomocnik pozwanego podtrzymał swoje stanowisko w sprawie.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Nieruchomość położona w P.przy ul. (...), stanowi niezabudowaną parcelę nr 222/1 o powierzchni 1.502 m². Nieruchomość ta objęta była księgą wieczystą (...) i przed II Wojną Światową stanowiła własność A. K. (1). Obecnie nieruchomość ta oznaczona jest jako działka nr (...)i ma powierzchnię 1.497 m².

/okoliczność bezsporna/

W czasie okupacji niemieckiej teren nieruchomości objęty został przez przedsiębiorstwo (...)B.. Przedmiotowe przedsiębiorstwo, traktowane jako mienie poniemieckie, podlegało działaniu ustawy z dnia 3 stycznia 1946 roku o przejęciu na własność Państwa podstawowych gałęzi gospodarki narodowej (Dz. U. Nr 3. poz. 17). Stosownie do treści art. 2 tejże ustawy, na własność Państwa, bez odszkodowania, przechodziły m.in. przedsiębiorstwa obywateli (...), z wyjątkiem osób narodowości polskiej lub innej przez Niemców prześladowanej. Po zakończeniu działań wojennych w latach 1939 - 1945, orzeczeniem nr 5 z dnia 20 czerwca 1947 roku, wydanym na podstawie art. 2 powołanej ustawy nacjonalizacyjnej Minister (...)orzekł o przejęciu przedsiębiorstwa (...)B.na własność Państwa. Wraz z powyższym przedsiębiorstwem przejęto na własność Państwa również mienie obywateli polskich, włączone do (...)B., w tym niezabudowaną parcelę Nr (...)powierzchni 1.502 m². Wyrazem przejęcia powyższej nieruchomości na własność Skarbu Państwa wraz z mieniem przedsiębiorstwa (...), było orzeczenie Ministra (...)z dnia 16 lutego 1960 roku, zatwierdzające protokół zdawczo-odbiorczy przedsiębiorstwa z dnia 16 listopada 1949 roku.

/okoliczność bezsporna/

A. K. (1) zmarła w dniu 18 lutego 1952 roku. Zgodnie z postanowieniem Sądu Rejonowego w Poznaniu z dnia 21 lutego 1991 roku wydanym w sprawie o sygn. akt III Ns 719/91/9 spadek po niej nabyły jej dzieci M. S. z d. K., W. S. z d. K. oraz A. K. (2) - każdy po 1/3 części.

/dowód: postanowienie Sądu Rejonowego w Poznaniu (...)z dnia 21 lutego 1991 roku w aktach administracyjnych Ministra (...)(...)

M. S.zmarła w dniu 2 stycznia 1973 roku w G., zaś spadek po niej zgodnie z postanowieniem Sądu (...)w P.z dnia 7 marca 1973 roku na podstawie ustawy nabyli mąż - A. S.oraz dzieci R. G., J. S. (1), E. B.I G.- każdy z nich po 1/4 części.

/dowód: postanowienie Sądu (...)z dnia 7 marca 1973 roku sygn. akt II Ns 158/13/3 w aktach administracyjnych Ministra (...)(...)

Spadek po zmarłym w dniu 27 sierpnia 1977 roku A. S. na podstawie ustawy nabyli E. G., R. G. oraz J. S. (1), dzieci zmarłego, każdy z nich po 1/3 części.

/dowód: postanowienie Sądu Rejonowego w Poznaniu (...)z dnia 9 kwietnia 1991 roku, sygn. akt III Ns 1527/91 w aktach administracyjnych (...)(...)

W. S. zmarła w dniu 21 stycznia 1990 roku, zaś spadek po niej nabyli na podstawie ustawy B. S. z d. S., A. R. z d. S. oraz M. N. z d. S., córki spadkodawczyni, po 1/3 części spadku każda.

/dowód: postanowienie Sądu Rejonowego w Poznaniu (...)z dnia 28 sierpnia 1990 roku, sygn. akt III Ns 2354/90/3 w aktach administracyjnych (...)(...)

A. K. (2) zmarł w dniu 8 maja 1975 roku, zaś spadek po nim na podstawie ustawy nabyli jego siostra - W. S. 1/2 części spadku oraz jego siostrzenice R. G., E. G. i siostrzeniec J. S. (2) - każde z nich po 1/6 części spadku.

/dowód: postanowienie Sądu Rejonowego w Poznaniu (...)z dnia 24 czerwca 1989 roku, sygn. akt IV Ns 1549/76/A w aktach administracyjnych Ministra (...)(...)/

W konsekwencji, na skutek spadkobrania po A. K. (1), prawo do nieruchomości oznaczonej obecnie jako działka nr (...) o powierzchni 1.497 m², przysługiwało jej następcom prawnym: B. S., R. G., E. G., A. R., M. N. i J. S. (1) po 1/6 części każdemu z nich.

/okoliczność bezsporna/

W dniu 4 czerwca 1997 roku A. R. wystąpiła do Urzędu (...) o zbadanie legalności wymienionego wyżej orzeczenia Ministra (...) z dnia 16 lutego 1960 roku. Orzeczeniem z dnia 22 stycznia 2002 roku, sygn. (...) Minister (...) na podstawie art. 156 § 1 pkt 2 k.p.a. w zw. z art. 157 k.p.a. stwierdził nieważność orzeczenia Ministra (...) z dnia 16 lutego 1960 roku w sprawie zatwierdzenia protokołu zdawczo-odbiorczego przedsiębiorstwa (...) B., położonego w P. przy ul. (...), w części dotyczącej przejęcia jako składnika majątkowego w/w przedsiębiorstwa nieruchomości oznaczonej obecnie jako działka Nr (...) o powierzchni 1.497 m², uznając przy tym, iż wydane ono zostało w tej części z rażącym naruszeniem prawa. W uzasadnieniu tej decyzji Minister (...) wskazał, iż decyzją Wojewody (...) z dnia 20 października 1993 roku znak: (...) (...) w P. ul. (...) uzyskała prawo wieczystego użytkowania działki oznaczonej nr (...) o powierzchni 1.497 m². Następnie aktem notarialnym z dnia 30 października 1993 roku sporządzonym za nr Rep (...) zbyła w/w nieruchomość na rzecz (...) Sp. z o.o. z siedzibą w P.. Fakt, iż nieruchomość będącą przedmiotem oceny legalności decyzji administracyjnej, znajdowała się w użytkowaniu wieczystym osób trzecich, nie oznacza, iż zakwestionowana decyzja administracyjna wywołała nieodwracalne skutki prawne w rozumieniu przepisów art. 156 § 2 k.p.a.

/dowód: decyzja Ministra (...) z dnia 22 stycznia 2002 roku - w aktach (...) (...)

W dniu 24 kwietnia 2002 roku R. G. złożyła wniosek do Prezesa Urzędu (...) o stwierdzenie nieważności decyzji Wojewody (...) wydanej w dniu 20 października 1993 roku, znak (...), stwierdzającej nabycie z mocy prawa na podstawie ustawy z dnia 29 września 1990 roku o zmianie ustawy o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. Nr 79, poz. 464 z późn. zm.), z dniem 5 grudnia 1990 roku przez (...) w P. użytkownika wieczystego nieruchomości położonych w P., w tym działki nr (...) oraz nabycia własności budynków i urządzeń położonych na tym gruncie. Decyzją z dnia 11 lipca 2003 roku znak (...) Prezes Urzędu (...) działając na podstawie art. 156 § 2, art. 157 § 1 i art. 158 k.p.a. stwierdził, iż decyzja uwłaszczeniowa organu wojewódzkiego została wydana z naruszeniem prawa, w części dotyczącej działki nr (...), o powierzchni 0,1497 ha i nie jest możliwe stwierdzenie nieważności tej decyzji ze względu na zaistnienie nieodwracalnych skutków prawnych.

/dowód: decyzją z dnia 11 lipca 2003 roku Prezesa Urzędu (...) - w aktach Ministra (...) (...)

W dniu 2 stycznia 2004 roku B. S., R. G., E. G., A. R., M. N. i J. S. (1) wystąpili z wnioskiem do Ministra (...) o odszkodowanie z tytułu wydania decyzji z naruszeniem art. 156 § 1 k.p.a.

/dowód: wniosek o odszkodowanie z dnia 2 stycznia 2004 roku - w aktach Ministra (...) (...)

Postanowieniem z dnia 27 kwietnia 2005 roku, znak (...) wniosek ten przekazany został do rozpoznania Ministrowi (...), który postanowieniem z dnia 27 czerwca 2005 roku skierował wniosek do rozpatrzenia przez Ministra (...). Pismem z dnia 11 sierpnia 2005 roku B. S., R. G., E. G., A. R., M. N. i J. S. (1) wskazali, iż dochodzą odszkodowania za utratę prawa własności nieruchomości oraz za niemożność korzystania z niej po dacie, w której decyzja Wojewody (...) z dnia 20 października 1993 roku, w przedmiocie uwłaszczenia innego podmiotu, stała się ostateczna i wskazali, iż odszkodowania dochodzą od Ministra (...), jako następcy Prezesa Urzędu (...), wnosząc o przekazanie sprawy do rozpoznania Ministrowi (...). Postanowieniem z dnia 23 sierpnia 2005 roku, znak (...) Minister (...) przekazał wniosek o przyznanie odszkodowania Ministrowi (...). Decyzją z dnia 29 listopada 2005 roku, wydaną w sprawie (...), Minister (...) odmówił przyznania powodom odszkodowania, wskazując, iż decyzja uwłaszczeniowa nie wywołała uszczerbku w ich majątku, gdyż utrata możliwości korzystania z nieruchomości poprzedniczki prawnej powodów nastąpiła nie w wyniku uwłaszczenia nieruchomości, a na skutek orzeczenia nacjonalizacyjnego.

/dowód: pismo pełnomocnika powodów z dnia 11 sierpnia 2005 roku - w aktach Ministra (...)(...)z dnia 23 sierpnia 2005 roku Ministra (...)- w aktach Ministra(...)(...), decyzja Ministra (...), z dnia 29 listopada 2005 roku - w aktach Ministra (...)(...)/

Wartość rzeczywistej szkody - stanowiącej „obniżenie wartości prawa własności, wynikające z ustanowienia prawa użytkownika wieczystego nieruchomości, które wygaśnie po upływie okresu użytkowania ustalonego na 99 lat licząc od 05 grudnia 1990 roku” - jaką ponieśli łącznie B. S., R. G., E. G., A. R., M. N.i J. S. (1)na skutek przejęcia w dniu 16 grudnia 1960 roku na własność Skarbu Państwa niezabudowanej działki gruntu i niemożności korzystania z niej po dniu 5 grudnia 1990 roku (data przejęcia z mocy prawa nieruchomości w wieczyste użytkowanie przez (...)w P.) przez okres 99 lat, według stanu z daty przejęcia tj. 20 czerwca 1947 roku wyniosła 2.837.650 złotych.

/dowód: opinia pisemna biegłej E. K. - k. 335 – 367, ocena własna Sądu/

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie wyżej wymienionych odwołów oraz bezspornych między stronami okoliczności faktycznych sprawy. Sad dał wiarę złożonym do akt kserokopiom dokumentów urzędowych i prywatnych i uznał je jako dowody, o których mowa w art. 308 k.p.c., gdyż żadna ze stron nie kwestionowała zarówno istnienia wyżej wymienionych dokumentów jak i zgodności ich kserokopii z oryginałami. Załączone kserokopie nie budziły także wątpliwości Sądu. A zatem zbędnym było żądanie oryginałów dokumentów tym bardziej, że strony nie kwestionowały okoliczności faktycznych a spór dotyczył oceny prawnej oraz konsekwencji wynikających z wydanych decyzji administracyjnych oraz wysokości szkody.

Sąd zważył, co następuje:

Przed przejściem do omówienia poszczególnych kwestii istotnych dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy należy na wstępie zaznaczyć, że przedmiotem niniejszego postępowania – prowadzonego ponownie na skutek częściowego uchylenia wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 21 kwietnia 2010 roku, sygn. akt II C 2117/06 było rozstrzygnięcie w przedmiocie odszkodowania za rzeczywiście poniesioną szkodę przez powodów oraz kosztów postępowania. Poza przedmiotem rozstrzygnięcia Sądu rozpoznającego sprawę ponownie była kwestia odszkodowania za utracone korzyści. Należy bowiem zauważyć, że powołanym wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 21 kwietnia 2010 roku roszczenie to zostało oddalone, natomiast na skutek apelacji pozwanego Sąd Apelacyjny w Warszawie, wyrokiem z dnia 2 czerwca 2011 roku, sygn. akt I ACa 1016/10, sprostowanego postanowieniem z dnia 12 marca 2012 roku uchylił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 21 kwietnia 2010 roku jedynie w punktach I., III. oraz IV. i sprawę w tym zakresie przekazał do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Warszawie, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego. W związku z powyższym wobec ponownego zgłoszenia przez pełnomocnika powodów żądania przyznania odszkodowania za utracone korzyści, sąd na mocy art. 199 § 1 pkt 2 kpc orzekł o odrzuceniu pozwów.

Tym samym przedmiotem rozważań Sądu było jedynie ustalenie, czy powodowie na skutek wydania niezgodnych z prawem decyzji administracyjnych ponieśli szkodę oraz jaka jest wysokość tej szkody.

Po drugie, należy zaznaczyć, że kwestię dopuszczalności zgłoszenia roszczeń powodów na podstawie obu decyzji administracyjnych, to jest na podstawie decyzji Ministra (...)z dnia 22 stycznia 2002 roku oraz Prezesa Urzędu (...)z dnia 11 lipca 2003 roku przesądził już w niniejszej sprawie Sąd Apelacyjny w Warszawie wydając postanowienie z dnia 16 października 2012 roku o zmianie postanowienie Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 9 lipca 2012 roku o odrzuceniu pozwu. Sąd Apelacyjny przesądził tym samym, iż otwarta została droga do dochodzenia odszkodowania w postępowaniu cywilnym przez powodów na podstawie obu wyżej wymienionych decyzji. W związku z tym Sąd w niniejszym składzie pominął w dalszej części uzasadniania wyroku rozważania na ten temat, albowiem kwestia ta została już przesądzona.

Kwestię odpowiedzialności odszkodowawczej organów administracji państwowej za szkodę wyrządzoną decyzją administracyjną reguluje w obecnie obowiązującym stanie prawnym art. 417¹ § 2 k.c., który wszedł w życie z dniem 1

września 2004 roku w następstwie uchwalenia ustawy z dnia 17 czerwca 2004 roku o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 162, póź. 1692). Ustawa ta w art. 2 ust. 2 uchyliła w całości art. 160 k.p.a. w jego dotychczasowym brzmieniu. Zgodnie z obowiązującym obecnie art. 417¹ § 2 k.c., jeżeli szkoda została wyrządzona przez wydanie prawomocnego orzeczenia lub ostatecznej decyzji, jej naprawienia można żądać po stwierdzeniu we właściwym postępowaniu ich niezgodności z prawem. Odnosi się to również do wypadku, gdy prawomocne orzeczenie lub ostateczna decyzja zostały wydane na podstawie aktu normatywnego niezgodnego z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub ustawą. Warunkiem dochodzenia odszkodowania za szkodę wyrządzoną przez wydanie prawomocnego orzeczenia jest wcześniejsze stwierdzenie „we właściwym postępowaniu” niezgodności wydanego orzeczenia z prawem (art. 417¹ § 2 k.c.).

Jednocześnie jednak, zgodnie z art. 5 przywołanej ustawy nowelizującej z dnia 17 czerwca 2004 roku, do zdarzeń i stanów prawnych powstałych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy stosuje się przepisy art. 417, art. 419, art. 420, art. 420¹, art. 420² i art. 421 ustawy kodeks cywilny oraz art. 153, art. 160 i art. 161 § 5 ustawy kodeks postępowania administracyjnego, w brzmieniu obowiązującym do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy.

Przypomnieć należy, iż kwestia interpretacji art. 5 wyżej powołanej ustawy zmieniającej budziła kontrowersje. Ostatecznie jednak zostały one rozstrzygnięte w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 31 marca 2011 roku, sygn. akt: III CZP 112/10. W uchwale tej Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że do roszczeń o naprawienie szkody wyrządzonej ostateczną decyzją administracyjną wydaną przed dniem 1 września 2004 roku, której nieważność lub wydanie jej z naruszeniem art. 156 § 1 k.p.a. stwierdzono po tym dniu, ma zastosowanie art. 160 § 1, 2, 3 i 6 k.p.a. oraz jeżeli ostateczna wadliwa decyzja administracyjna została wydana przed dniem wejścia w życie Konstytucji RP odszkodowanie przysługujące na podstawie art. 160 § 1 k.p.a. nie obejmuje korzyści utraconych wskutek jej wydania, choćby utrata nastąpiła po dniu wejścia w życie Konstytucji.

W okolicznościach niniejszej sprawy bezspornym było, iż pierwotne decyzje administracyjne, rodzące podstawę roszczenia odszkodowawczego w niniejszej sprawie zostały wydana przed dniem 1 września 2004 roku.

W tym stanie prawnym i faktycznym podstawą roszczenia zgłoszonego przez powódki w niniejszej sprawie, podobnie jak w sprawie, która toczyła się przed Sądem Okręgowym w Warszawie (sygn. akt II C 298/09) był art. 160 k.p.a. w takim rozumieniu, jaki został zinterpretowany w powołanej uchwale Sądu Najwyższego z dnia 31 marca 2011 roku.

Konsekwencją zastosowania w niniejszej sprawie art. 160 k.p.a. była również konieczność przyjęcia stosowania określonego w tym przepisie terminu przedawnienia roszczeń.

Zgodnie z brzmieniem art. 160 k.p.a. (przed jego uchyleniem), stronie, która poniosła szkodę na skutek wydania decyzji z naruszeniem przepisu art. 156 § 1 k.p.a. albo stwierdzenia nieważności takiej decyzji, służyło roszczenie o odszkodowanie za poniesioną rzeczywistą szkodę, chyba że ponosiła ona winę za powstanie okoliczności wymienionych w tym przepisie. W myśl art. 160 § 3 k.p.a., odszkodowanie przysługiwało od organu, który wydał decyzję z naruszeniem przepisu art. 156 § 1 k.p.a., chyba że winę za powstanie okoliczności wymienionych w tym przepisie ponosiła inna strona postępowania dotyczącego tej decyzji; w tym ostatnim przypadku roszczenie o odszkodowanie służyło w stosunku do strony winnej powstania tych okoliczności.

Stosownie natomiast do treści art. 160 § 6 k.p.a., roszczenie o odszkodowanie przedawniało się z upływem trzech lat od dnia, w którym stała się ostateczna decyzja stwierdzająca nieważność decyzji wydanej z naruszeniem przepisu art. 156 § 1 k.p.a. albo decyzja, w której organ stwierdził, w myśl art. 158 § 2 k.p.a., że zaskarżona decyzja została wydana z naruszeniem przepisu art. 156 § 1 k.p.a. Przepis ten stanowi samodzielną podstawę dla określenia, kiedy roszczenie odszkodowawcze staje się wymagalne i w jakim terminie ulega ono przedawnieniu. Pogląd ten jest zgodny z ugruntowaną linią orzecniczą Sądu Najwyższego wyrażoną między innymi w wyroku z dnia 4 kwietnia 2008 roku w sprawie o sygn. I CSK 450/07 (LEX 393893).

W ocenie Sądu biorąc pod uwagę okoliczności niniejszej sprawy, należy dojść do przekonania, że powodowie dochowali terminu umożliwiającego im dochodzenie odszkodowania na podstawie obu niezgodnych z prawem decyzji administracyjnych.

Ustawodawca w art. 160 § 6 k.p.a. wskazał, iż trzyletni okres przedawnienia zaczyna bieg od dnia wymagalności roszczenia, zaś roszczenie staje się wymagalne z chwilą, gdy decyzja stwierdzająca niezgodność z prawem decyzji wyrażającej szkodę, stała się ostateczna. Biorąc pod uwagę, iż szkoda jest następstwem wydanych w 1960 i 1993 roku decyzji, termin przedawnienia roszczenia o odszkodowanie liczyć powinien się od dnia, w którym każda z nadzorczych decyzji stała się ostateczna – taki pogląd wyraził Sąd Apelacyjny w Warszawie w wyroku z dnia 2 czerwca 2011 roku uchylającym częściowo wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie do ponownego rozpoznania, a Sąd, będąc związany zapatrywaniami prawnymi wyrażonymi przez Sąd Apelacyjny w Warszawie (art. 386 § 6 k.p.c.) podziela stanowisko tego Sądu.

Ostateczne decyzje, będące podstawą roszczeń odszkodowawczych w niniejszej sprawie zostały wydane przez Ministra(...)w dniu 22 stycznia 2002 roku a przez Prezesa Urzędu (...)w dniu 11 lipca 2003 roku. Powodowie z wnioskiem o odszkodowanie do organu administracyjnego wystąpili w dniu 2 stycznia 2004 roku. Ostateczna decyzja odmawiająca przyznania odszkodowania została wydana przez Ministra (...)w dniu 29 listopada 2005 roku, zaś powództwa o odszkodowanie w niniejszej sprawie zostały wytoczone w dniu 25 września 2006 roku, 27 września 2006 roku i 27 października 2006 roku.

W ocenie Sądu złożenie wniosku o wypłatę odszkodowania w dniu 2 stycznia 2004 roku przerwało, zgodnie z treścią art. 123 § 1 pkt 1 k.c. bieg terminu przedawnienia roszczeń w stosunku do obu decyzji nadzorczych i w konsekwencji bieg przedawnienia wobec treści art. 124 k.c. rozpoczął się na nowo w dniu 30 listopada 2005 roku.

Tym samym należy dojść do wniosku, że nie doszło do przedawnienia roszczeń powodów na podstawie obu wyżej wymienionych decyzji administracyjnych i że powodom przysługiwało odszkodowanie, za szkodę wynikającą z obu tych decyzji.

Przechodząc do merytorycznej oceny zasadności powództwa należy na początku wskazać, że dochodząc odszkodowania na podstawie art. 160 k.p.a., strona powodowa, dla skuteczności zgłoszonego powództwa, winna wykazać łączne spełnienie trzech przesłanek: bezprawnego zachowania funkcjonariusza, szkody oraz związku pomiędzy tym działaniem a powstałą szkodą. Zdaniem Sądu powodowie udowodnili zaistnienie szkody, a także, iż pomiędzy bezprawnym działaniem organów administracji państwowej, to jest wydaniem wadliwych decyzji a powstałą szkodą istnieje związek przyczynowo skutkowy.

Sąd doszedł do przekonania, że w okolicznościach faktycznych niniejszej sprawy podstawą żądania przez powodów odszkodowania było z jednej strony wydanie przez Ministra (...)orzeczenia z dnia 16 lutego 1960 roku, zatwierdzające protokół zdawczo-odbiorczy przedsiębiorstwa z dnia 16 listopada 1949 roku, na skutek którego powodowie zostali „czasowo” pozbawieni prawa własności nieruchomości, to jest w zasadzie od dnia 16 listopada 1949 roku, kiedy nastąpiło faktyczne przejęcie nieruchomości przez Państwo do dnia 22 stycznia 2002 roku, kiedy na skutek orzeczenia Ministra (...)powodowie odzyskali prawo własności omawianej nieruchomości. Z drugiej natomiast strony podstawą żądania odszkodowania było wydanie przez Wojewodę (...)decyzji z dnia 20 października 1993 roku, dotyczącej oddania w wieczyste użytkowanie (...)w P., omawianej nieruchomości, to jest działki nr (...), położonej w P.przy ulicy (...), które w istocie pozbawiło powodów wykonywania jakichkolwiek praw właścicielskich prawa, w tym do korzystania z ich nieruchomości przez okres 99 lat, to jest co najmniej do dnia 05 grudnia 2089 roku, bowiem Prezes Urzędu (...)decyzją z dnia 11 lipca 2003 roku uznał powyższą decyzję za wydaną z naruszeniem prawa, a nie stwierdził jej nieważność.

Tym samym okres, przez jaki powodowie zostali de facto pozbawieni możliwości realnego władztwa nad nieruchomością objętą przysługującym im prawem własności wynosi ponad 140 lat. Przy czym należy wziąć również pod uwagę możliwość przedłużenia umowy o ustanowieniu użytkowania wieczystego.

Stwierdzenie nieważności orzeczenia Ministra (...)z dnia 16 lutego 1960 roku oraz stwierdzenie wydania decyzji Wojewody (...)z dnia 20 października 1993 roku z naruszeniem prawa przesądza o bezprawności działania władzy publicznej przy wykonywaniu powierzonych czynności.

W związku z powyższym, w ocenie Sądu zdarzeniami, które wywołały szkodę były: orzeczenie Ministra (...)z dnia 16 lutego 1960 roku, na mocy którego niezabudowana parcela nr 222/1 o powierzchni 1.502 m², oznaczona obecnie jako działka nr (...)o powierzchni 1.497 m² przeszła na własność Państwa oraz decyzja Wojewody (...)z dnia 20 października 1993 roku stwierdzająca nabycie z mocy prawa z dniem 5 grudnia 1990 roku przez (...) w P.użytkowania wieczystego nieruchomości (...), w tym działki nr (...)o powierzchni 1.497 m².

Powyższe okoliczności przesądzą w ocenie Sądu kwestię dotyczącą określenia jednostek organizacyjnych Skarbu Państwa ponoszących odpowiedzialność materialną za powstałą szkodę, tak jak to określa art. 160 § 3 k.p.a.. Zgodnie bowiem z tym przepisem odszkodowanie przysługuje od organu, który wydał decyzję z naruszeniem przepisu art. 156 § 1 k.p.a.

Mając na uwadze fakt, iż zdaniem Sądu podstawę odpowiedzialności pozwanego w niniejszej sprawie rodziły: orzeczenie Ministra (...)z dnia 16 lutego 1960 roku (za którego działania odpowiedzialność ponosi Minister (...)) oraz decyzja Wojewody (...)z dnia 20 października 1993 roku (za którego działania odpowiedzialność ponosi Wojewoda (...)), te jednostki organizacyjne powinny być zobligowane w ocenie Sądu do wypłaty należnego powodom odszkodowania.

Tym samym Sąd dochodząc do wniosku, że obie decyzje stanowią źródło zdarzeń powodujących szkodę, a tym samym są źródłem roszczeń odszkodowawczych dochodzonych przez powodów w niniejszym postępowaniu oraz stosując się do wytycznych Sądu Apelacyjnego w Warszawie zawartych w wyroku z dnia 2 czerwca 2011 roku, sygn. akt I ACA 1016/10 – określił w wyroku odpowiedzialne jednostki Skarbu Państwa.

Należy jednak zauważyć, że powyższe określenie podstaw odpowiedzialności Skarbu Państwa nie przesądza jeszcze o wysokości i charakterze powstałej szkody. Należy bowiem zaznaczyć, że czym innym jest podstawa faktyczna roszczenia o odszkodowanie, a czym innym wywołanie tą podstawą rzeczywistej szkody, za którą należy się stosowne odszkodowanie.

Ustalając wartość należnego powodom odszkodowania Sąd był związany zapatrywaniami prawnymi wyrażonymi przez Sąd Apelacyjny w Warszawie (art. 386 § 6 k.p.c.), że decyzja Wojewody (...) z 20 października 1993 roku jako wydana z naruszeniem prawa jest decyzją bezprawną ale nie spowodowała szkody w postaci utraty prawa własności nieruchomości i nie ma podstaw do stwierdzenia, że między jej wydaniem a szkodą w postaci utraty prawa własności zachodzi związek przyczynowy. Jednakże w ocenie Sądu taki związek przyczynowy – skutkowy istnieje pomiędzy wydaną i omawianą decyzją, a szkodą w postaci pozbawienia powodów możliwości prawa do korzystania z nieruchomości i dysponowania nią przez okres 99 lat. Tym samym szkodą powstałą na skutek wydania omawianej decyzji jest „czasowe” wywłaszczenie powodów z przysługującego im prawa własności.

Zdaniem Sądu powodowie udowodnili zaistnienie szkody, a także fakt, iż pomiędzy bezprawnym działaniem organów administracji państwowej, to jest wydaniem wadliwych decyzji a powstałą szkodą istnieje związek przyczynowy. Należy bowiem zauważyć, że zarówno orzeczenie Ministra (...)jak i decyzja Wojewody (...)zostały wydane z naruszeniem prawa, co stwierdzili odpowiednio późniejszymi decyzjami Minister (...) - w dniu 22 stycznia 2002 roku oraz Prezes Urzędu (...)w dniu 11 lipca 2003 roku.

Sąd będąc związany zapatrywaniami Sądu Apelacyjnego w Warszawie wyrażonymi w wyroku uchylającym częściowo wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 21 kwietnia 2010 roku i przekazującym w tym zakresie sprawę do ponownego rozpoznania - że powodom „przysługuje jedynie odszkodowanie za obniżenie wartości odzyskanej nieruchomości, w stosunku do nieruchomości przejętej przez Państwo w 1960 roku, bowiem w chwili odzyskania przez powodów własności nieruchomości, prawo własności obciążone było prawem użytkowania wieczystego i stan ten trwa

nadal” - ustalił, że obciążenie to obniża wartość prawa własności w 100%, a szkoda powodów stanowiąca obniżenie wartości prawa własności, wynikająca z ustanowienia prawa użytkowania wieczystego na nieruchomości, które wygaśnie po upływie okresu użytkowania ustalonego na 99 lat licząc od 05 grudnia 1990 roku wynosi 2.837.650,00 złotych.

W ocenie Sądu nie jest możliwe – również na podstawie opinii biegłego – ustalenie w sposób obiektywny wysokości „odszkodowania za obniżenie wartości odzyskanej nieruchomości, w stosunku do nieruchomości przejętej przez Państwo w 1960 roku”. Zdaniem Sądu brak jest obiektywnego „miernika”, który pozwoliłby biegłemu wycenić tak powstałą szkodę, która w istocie jest szkodą całkowitą. W sferze faktycznej powodowie wobec oddania przedmiotowej nieruchomości w wieczyste użytkowanie do dnia 5 grudnia 2089 roku podmiotowi trzeciemu, nie mogą w żadnym zakresie realizować tego prawa w rozumieniu art. 140 k.c. – a zatem nie mogą z wyłączeniem innych osób, korzystać z rzeczy zgodnie ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem swego prawa, nie mogą pobierać pożytków i innych dochodów z rzeczy i nie mogą również rozporządzać nieruchomością stanowiącą ich własność. Tym samym nie mogą wykonywać żadnych uprawnień właścicielskich do przedmiotu stanowiącego ich współwłasność. Co więcej, odmówiono im również wpisania prawa własności nieruchomości do księgi wieczystej.

Tym samym na skutek bezprawnych działań Państwa powodowie zostali pozbawienie wszelkich właścicielskich uprawnień, które wiążą się z wykonywaniem prawa własności.

Powyzsze okoliczności, w ocenie Sądu przesądzają o tym, że z uwagi na niemożliwość ścisłego udowodnienia wysokości szkody – w rozumieniu art. 322 k.p.c. – wartość rzeczywiście poniesionej przez powodów szkody powinna być porównana do wysokości wartości nieruchomości.

Zgodnie z powołanym art. 322 k.p.c. jeżeli w sprawie o naprawienie szkody, o dochody, zwrot bezpodstawnego wzbogacenia lub o świadczenie z umowy o dożywocie sąd uzna, że ściśle udowodnienie wysokości żądania jest niemożliwe lub nader utrudnione, może w wyroku zasądzić odpowiednią sumę według swej oceny, opartej na rozważeniu wszystkich okoliczności sprawy.

Kierując się przesłankami wskazanymi w art. 322 k.p.c. Sąd przy ustalaniu wartości poniesionej przez powodów szkody miał na uwadze fakt, iż w przedmiotowej sprawie szkoda, jaka została powodom wyrządzona na skutek bezprawnego działania organów administracji publicznej obejmująca niemożność wyłącznego korzystania przez powodów – jako prawowitych właścicieli – z nieruchomości stanowiącej obecnie działkę gruntu o nr 28, położoną w P. przy ulicy (...) o powierzchni 1.497 m² przez okres ponad 140 lat.

Przy ustalaniu wysokości szkody Sąd posiłkował się opinią biegłej E. K., uznając ją za wiarygodną. Sąd przyjął dla oceny wartości szkody, wartość nieruchomości ustaloną przez biegłą, jako „wyjściową kwotę” – miernik – pozwalający ustalić wartość rzeczywistej szkody. Ustalona, przez biegłą wartość majątku utraconego określona została według stanu na dzień 20 czerwca 1947 roku – wtedy w istocie powodowie utracili wszelkie składniki tego majątku i mimo decyzji Ministra(...)z dnia 22 stycznia 2002 roku nie odzyskali ich - zaś cen na dzień 17 grudnia 2008 roku (dzień wyceny majątku) i wynosiła kwotę 2.837.650,00 złotych. Ta kwota stanowiła tym samym podstawę dalszych rozważań Sądu.

W ocenie Sądu pozbawienie powodów prawa do korzystania z nieruchomości przez okres ponad 140 lat (od daty pierwotnego wyzucia ich poprzedniczki prawnej z prawa własności) było i jest w istocie równoznaczne z wyzbyciem ich – wywłaszczeniem - z przysługującego im prawa własności.

Z drugiej jednak strony, Sąd wziął pod uwagę jednak fakt, iż po upływie okresu wieczystego użytkowania powodowie odzyskują prawo do dysponowania ich nieruchomością oraz prawo wykonywania uprawnień właścicielskie, o których mowa w art. 140 k.c. – co powinno skutkować obniżeniem należnego powodom odszkodowania w stosunku do przyjętego miernika.

Ponadto, Sąd uwzględnił fakt, iż biegła wydawała opinię według cen na dzień 17 grudnia 2008 roku – co na skutek panującej inflacji oraz wzrostu cen nieruchomości (fakty notoryczne niewymagające dowodu – art. 228 § 1 k.p.c.) uzasadniało podwyższenie należnego odszkodowania w stosunku do przyjętego miernika.

Uwzględniając wszystkie wyżej wymienione przesłanki oraz rozważając wszystkie okoliczności sprawy – taka jak tego wymaga art. 322 k.p.c. – Sąd doszedł do przekonania, że wartość całkowitej szkody poniesionej przez powodów – ustalona na dzień wyrokowania – wyniosła kwotę 2.837.650,00 złotych.

Mając na uwadze fakt, iż powodowie dziedziczyli spadek po A. K. (3) (to ona w dacie pierwotnego zdarzenia rodzącego szkodę była właścicielką nieruchomości) w częściach równych Sąd uznał, iż każdemu z powodów należne jest odszkodowanie stanowiące 1/6 wartości rzeczywistej szkody, a zatem kwota 472.942,00 złote, stosownie do wysokości udziału w prawach do spadku po A. K. (1).

Mając na uwadze powyższe rozważania faktyczne i prawne, Sąd orzekł jak w wyroku.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 100 k.p.c., zgodnie z którym w razie częściowego tylko uwzględnienia żądań koszty będą wzajemnie zniesione lub stosunkowo rozdzielone. Sąd może jednak włożyć na jedną ze stron obowiązek zwrotu wszystkich kosztów, jeżeli jej przeciwnik uległ tylko co do nieznaczej części swego żądania albo gdy określenie należnej mu sumy zależało od wzajemnego obrachunku lub oceny sądu.

Dokonując porównania wysokości roszczeń jakich dochodzili powodowie w niniejszej sprawie (616 070 złotych każdy z nich, łącznie 3696420 zł) z wysokością zasądzonych na ich rzecz świadczeń (479 942 zł dla każdego z nich co razem stanowi 2837650zł), należy stwierdzić, iż powodowie wygrali proces w około 77% każde z nich. W takim też udziale Sąd na podstawie art. 108 § 1 k.p.c. obciążył pozwanego kosztami procesu w wysokości 77 %, zaś powodów w wysokości 23 % w częściach równych każdego z nich, szczegółowe wyliczenie tych kosztów pozostawiając referendarzowi sądowemu.